

un racó del infern. Las postas de sol als estanys de *Tous*, las balcas y pinedas perdentse en l' infinit, reflectantse en los ayguamolls verdosos coberts de llot y tirallongas de lliris blaus, convidavan á la tranquil·tat solemne, l' anima recorria aquells espays ab vera fruició, per tot; als Banys d' Arles, al Bernet, á Cette, á Montpellier, als curts días d' arribarhi, una turba de artistas y aficionats, admiradors del talent lo seguían per totas parts, obsequiantlo, entussiasmats davant sos estudis que vessavan frescor y vida, y á mils vegadas l' invitaren per quedarse á Fransa, admetentlo com un tipo moderníssim dintre de l' art, y considerantlo com una notabilitat extraordinaria.

D' aquella excursió no 'n vingué á Espanya casi cap quadro; una remesa que n' enviá á Barcelona desde Cette, crech que fou la única, casi tots se quedaren en la nació vehina.

Encara l' exclat no havia arribat al térme en dita epoca; fou del 76 en amon que 'ls seus quadros, la major part fets á Olot, en sa casa payral, li donaren verdadera fama.

Aquest era 'l company inolvidable que acabem de perdre; lo poeta epich de nostras cordilleras volcanizadas; lo cantor plastich lirich de las montanyas que 'ns rodejan; del caracter especialíssim d' aquesta comarca. Las matinadas frescas del mes de Maig, boyrosas, plenas de llum, lo ruynay que 's sent cáure entre 'l fullatje, la verdor de nostres prats, las ramadas que pasturan en las voras del Fluvia, lo mes bonich, lo mes artístich que volta la vila mes alegre dels pirineus catalans, fou tradit en telas inmortalas, que seran prehuadas de la posteritat y faran gran honor al pahis que 'l vege naixer.

Als artistas en general los ha deixat una llisó tremenda, la verdadera, la bona; l' exemple de no cercar aplausos en l' artifici, d' atemperarse á lo que resulta de la simplicitat, sense manera determinada; régla invariable dels grechs de la millor epoca, lley practicada en tots los periodos de la historia pels grans artistas.

Si volia parlar de 'n Vayreda per lo que 'l coneixia seria convenient fer un llibre; no voldria abusar de la paciència dels que m' escoltan, no soch jo 'l mes apropiat pera jutjarlo com artista, á demes de no reunir la competencia nessesaria. La amistat antiga que ab ell m' unia, l' haber contribuít á portar á terme alguns de sos projectes, lo tenirhi mássa franquesa, serian á demes, motius que 'm privarian de véurel bé.

Me résta sols tributarli un recort d' eterna anyoransa en nom dels artistas olotins, en nom de la població entera, que li agrahirá sempre més, l' haberla treta de la rutina tocant á las arts del dibuix. Ab cent anys de bons mestres y ab modelos tan bons com los d' avuy, no n' eixí cap artista, ab vint anys de plantejat lo sistema, ab que dibuixaren los grans mestres de totas las epocas han eixit de nostra població deixebles, que fan honor á Catalunya y á tota Espanya.

La obra del amich inolvidable que avuy ploran las arts sera mes remarcable d' aqui alguns anys; llavors se veurá mes clara sa silueta gegantina, se compendran millor los beneficis que ha portat á la vila d' Olot. Ara 'l veyem encara dintre l' angul visual y fora del punt de vista, quan se tóca de cerca un objecte mássa gran no 's poden apreciar sas dimensions.

Terminaré ab las paraulas d' un escrit d' en Cabot y Rovira que per mi no poden esser mes justas; las

dedicava á nostre amich lo día 23 del mes passat "Ha calgut, deya, que la mort allunyes de nosaltres la figura d' en Joaquim Vayreda pera apreciarla com mereixia. Ara tots correm á manejjar l' incenser, y es que tenim por de la veu de la patria, que queixantse adolorida reclami á nostra consciencia los afalachs y respectes, deguts al patrici, al artista, al fill en mal hora perdut per sempre."

LA RECANSA ⁽¹⁾

A la memoria del malaguanyat amich

EN JOAQUIM VAYREDA

Encara ombreija la nit,
tot just just apunta l' alba,
lo cel rúfol es tot fosch,
los camps tots blanchs de gelada,
los arbres tenen cobert
de gebra lo seu brancatje,
lo poquet d' ayre que 's mou
sembla que talla la cara;
tot roman en mut repós
sols se sent un gos que lladra.
¿Que provoca sos lladruchs
en tan quieta matinada
que ni un sol pardal se mou
ni una sola aloba canta?

Ha sentit pe'l camí ral
unes carretes que passen
fent cruixir ab lo seu pes
lo glas que entreté sa marxa,
tombellant tot l' embalum
de que van encimbellades.
No portan garbes de blat
com en mellors jorns portavan,
sinó márfeques y llits,
eynes de treball y caixes,
y un bressol y un negre escon
al cim de tot de les càrregues.

Un vell, trist y apesarat,
segons sembla pe'l seu ayre,
va abrigat ab son capot
darrera les carretades,
com si anés al cementir
á deixar lo que mes ayma.
La padrina, sa muller,
pe'l pes dels anys corcovada,
tot seguint al escamot
de nodrissos que acompanya,
camina ab pas insegur
en busca de nova estada.
Prou li diuen que val mes
que la que habitá fins ara,
peró 'l cor li diu que nó;
¡qui sab qui es que l' enganya!

¡Quántes voltes, pobres vells,
giran enrera la cara
per mirar aquell casal
hont varen fer son nuviatje,
hont nasqueren los seus fills,
hont moriren los seus pares,
hont han sofert tantes penes
y gosat tantes gaubanses!
Mes la fosca encara es tal
que no l' han vist llurs mirades;
y acongoixats, pensatius,

(1) Assumpto del quadro del difunt, que porta 'l mateix nom.